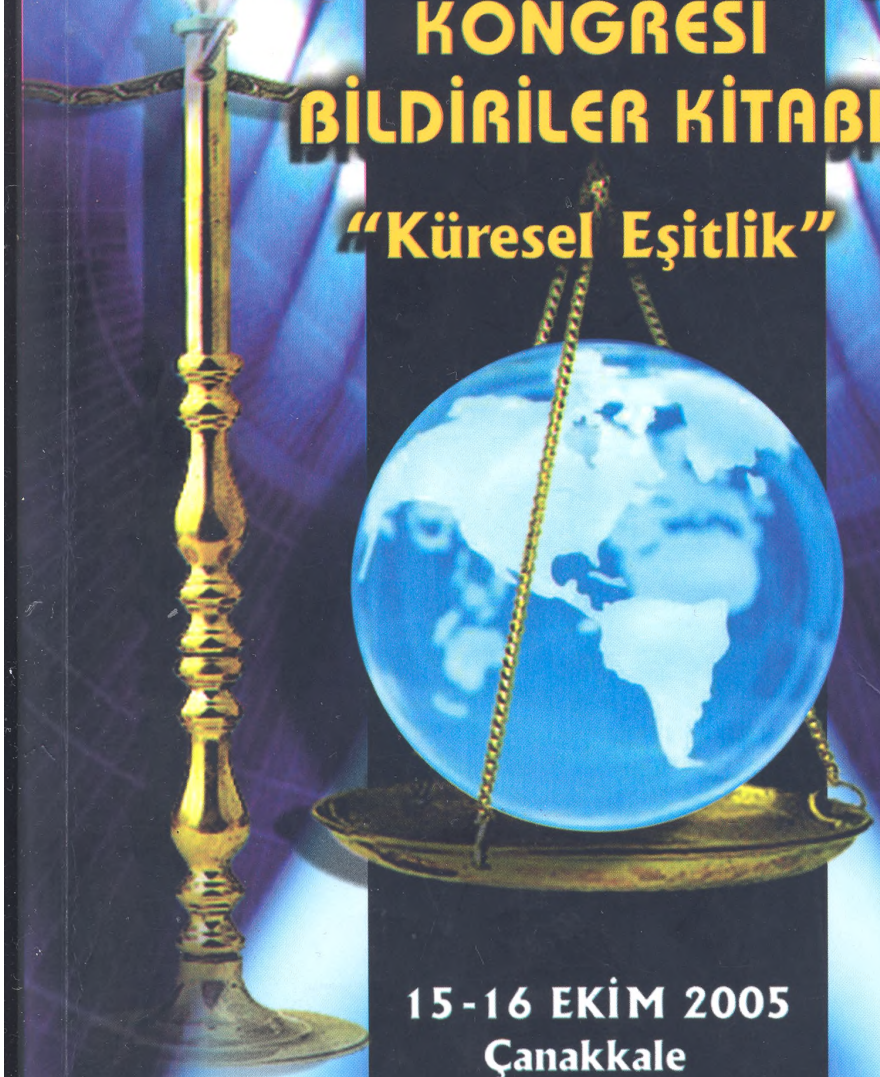
T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
BİGA İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

II. ULUSAL SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI KONGRESİ BİLDİRİLER KİTABI

"Küresel Eşitlik"

15-16 EKİM 2005
Çanakkale

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

II. ULUSAL StVÎL TOPLUM KURULUŞLARI KONGRESİ

"Küresel Eşitlik"

Bildiriler Kitabı

TÜBİTAK

II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi TÜBİTAK katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

ISBN
975-00010-1-X

15-16 Ekim 2005 Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Troia Kültür Merkezi, Çanakkale - TÜRKİYE

Bildiriler Kitabına gönderilen ve yayınlanan yazıların tüm sorumluluğu yazar(lar)a aittir.

"MERKEZİ VE YEREL YÖNETİMLER İLE STK ETKİLEŞİMİ VE TÜRKİYE'DEKİ MERKEZİ YÖNETİMİN STK'LARA BAKIŞI"

KÜRESEL EŞİTLİK BAĞLAMINDA BELEDİYELERDE DIŞ KAYNAK KULLANIMLARI VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINA (STK) YANSIMALARI.....311
Öğr. Gör. Dr. Selçuk KENDİRLİ Gazı Üniv. Çorum l./.BF.
Öğr. Gör. Fatih ŞANÖZ Gazi Üniv. Çorum MYO

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ve YEREL YÖNETİMLER..... 325
Yrd.Doç.Dr.tsmail GÜNEŞ Çukurova Üniv. İJBF
Yrd.Doç.Dr.Yelda Bugay TEKGÜL Çukurova Üniv. İİBF

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ (STK) YEREL YÖNETİMLERİN ETKİNLİĞİ İÇERİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİNİN BELİRLENMESİ: ÇORUM ÖRNEĞİ.....345
Doç.Dr. İrfan ÇAĞLAR Gazi Üniv. Çorum l.İ.BF.
Öğr.Gör. Dr. Selçuk KENDİRLİ Gazi Üniv. Çorum l.İ.BF.
Araş.Gör. Hülya ÇAĞIRAN Gazi Üniv. Çorum l.İ.BF.

SAĞLIK HİZMETLERİ VE KURUMSAL ETKİNLİK ANALİZİ: SOSYAL GÜVENLİK REFORMU EKSENİNDE BİR DEĞERLENDİRME.....357
Yrd. Doç. Dr. Mahmut BİLEN Sakarya Üniv. İİBF, İktisat Böl.
Arş. Gör. Abidin ÖNCEL Sakarya Üniv. İİBF, İktisat Böl.

"TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA KADIN VE ÇOCUK HAKLARI ÖRGÜTLENMELERİ VE SORUNLARI"

KADIN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ KADIN BİLİNCİNE KATKILARI VE UÇAN SÜPÜRGE ÖRNEĞİ.....387
Çağlayan KOVANLIKAYA ERGİN

KÜRESEL EŞİTLİK VE KÜRESEL EŞİTLİĞİ SAĞLAMADA KADININ VE KADIN ÖRGÜTLERİNİN ROLÜ. 397
Melek GÜNDOĞAN Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)
Nihal Şirin PINARCIOĞLU KADAV- İş ve İstihdama Hzrlnı. ve Yön. Br. Srml.

EVRENSEL KADIN HAKLARININ TÜRKİYE'DE GÜÇLENMESİNDE BAROLARIN ROLÜ: SİVİL TOPLUM KURULUŞU OLARAK TÜBAKKOM VE KADIN HAKLARI KOMİSYONLARI..... 407
Yrd.Doç.Dr.Nejat DOĞAN Erciyes Üniv. l.İ.BF.
Yrd.Doç.Dr.Hayrettin EREN Erciyes Üniv. Hukuk Fak,

KADINLARIN ÇALIŞMA YAŞAMINA KATILIMININ ARTTIRILMASINDA ÖNEMİ VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARIN ROLÜ..... 419
Yrd. Doç. Dr. Şenol YAPRAK Afyon Kocatepe Üniv. Öğr. Üyesi
Yrd. Doç. Dr. Bünyamin BACAK Çanakkale Onsekiz Mart Üniv, Biga l.t.B.F

KADIN KURULUŞLARI VE KADIN HAREKETLERİNİN TÜRK SİVİL TOPLUMSALAŞMASINDAKİ YERİ VE GELİŞİMİ
Yrd.Doç.Dr. Ülkü VARLIK ÇOMÜ Biga İ.İ.B.F......429

KADININ ÇALIŞMA HAYATINDAKİ YERİ, SORUNLARI VE ROL ÇATIŞMASI.....437
Arş.Gör.Esma Görkem KAYAALP Sakarya Üniv. İ.İ.B.F.
Uzm. Elvan YILDIRIM OKUTAN Sakarya Üniv. l.İ.BF. Çal.Eko.ve End.llşk.Böl.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ve YEREL YÖNETİMLER

Yrd. Doç. Dr. İsmail GÜNEŞ
Çukurova Üniv. İİBF

Yrd.Doç.Dr.Yelda Bugay TEKGÜL
Çukurova Üniv. İİBF

1. GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde yaşanılan çağın karakteristik özelliklerini ortaya koyan anahtar kelimeler vardır. Günümüz için de benzer kelimeleri sıralamaya çalışırsak küreselleşme (Globalization), sivil toplum (Non GToplum Kuruluşlannın(STK) ön plana çıkması sonucunu getirmiştir. STK yerel bazdan başlayarak uluslar arası alanlara değin uzanan örgütlenme yapısı içinde yerel örgütlenmeler giderek önem kazanmaktadır. Yerelleşme küresel gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yerelleşmenin anayasal ve yasal güvence altına alınmasının önemi üzerinde durmaktadır.Bu çerçevede çalışmamızda STK ve Yerel Yönetimlerin aralarındaki etkileşim ele alınarak incelenecektir.

2. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Dilimizde Sivil Toplum Kuruluşları (STK) olarak kullanılan kavramın İngilizce karşılığı NGO (Non Govememental Organizations)'dır. Anlam itibariyle Hükümet Dışı Örgütler veya Devlet Dışı Örgütler anlamına gelmekte ve bu niteliğiyle bir anlamda kamu organizasyonları dışındaki yasal sivil örgütlenmeleri ifade etmektedir. ABD'de ise STK .Gönüllü Kamu Örgütleri (Public voluntary Organizations (PVOs)' olarak adlandırılmaktadır. Bu ikinci kavram bir anlamda kamu sektörünün ve sistemin aksaklıklarını gidermeye yönelik gönüllü hizmet gruplan anlamını da taşımaktadır.

Günümüzde, STK'lar toplum yararına çalışan, demokrasinin gelişmesine katkıda bulunan, kar amacı gütmeyen, devletten ayn hareket edebilen, bireylerin ortak amaç ve hedeflerine bakıldığında ise; siyasal idareyi ve yönetimi kamuoyu oluşturmak suretiyle etkileyebilen bir örgütlenme türüdür.1 STK'lar demokrasinin egemen olduğu gelişmiş toplumlarda endüstrileşmiş ülkelerde karşılaşılan önemli kuruluşlardır.'Böyle toplumlarda yaşayan siyasal, sosyal ilişkilerin ve gelişmelerin kaçınılmaz sonucudurlar. Çağdaş toplumlann hepsinde bu kuruluşlar vardır ve giderek ağırlıklarını daha fazla hissettirmektedirler.

Kamu yönetiminin örgüt yapısı dışında kalmış, resmi ve resmi olmayan yurttaş örgütlenmeleri aracılığı ile yerel yönetimler üzerinde sistemli ve sürekli etki kolaylıkla

*. Merhaba Sivil Toplum, Merhaba Sivil Toplum, 1998, Helsinki Yurttaşlar Demeği

sağlanmaktadır.2 Bu kuruluşların kapsamına meslek kuruluşları, sendikalar, vakıflar, demekler ve buna benzerlerinin girdiği kabul edilmektedir. STK'lar hangi görüşten olursa olsunlar tüm insanların ortak ilkelerde bulunabilecekleri varsayımından yola çıkarlar. Bu anlamda, STK'lann üstlendikleri işlevleri birkaç başlık altında toplayabiliriz.

- Kamuoyu oluşturmak yolu ile, bireylerin taleplerinin dile getirilmesine yardımcı olmak.
- Çoğulcu bir toplum yapısının oluşmasını sağlamak suretiyle piyasadaki metalaşmaya ve egemen piyasa değerlerine karşı dengeleyici bir unsur olmak.
- Kendi içlerinde oluşturacakları katılımcı ve çoğulcu bir kültürle beslenmiş ve aynı zamanda yönetim deneyimi de edinmiş bireylerin yetişmesini sağlamak.
- Pilot projeler üretmek, bu projelere kaynak bulmak ve bu projeleri uygulamaya geçirmek yoluyla eğitim, sosyal refah ve istihdam konularında hükümet politikalarına paralel ya da alternatif sorumluluklar alabilmek.3

Faaliyet alanlarına göre yapılan başka bir sınıflamaya göre ise STK üç grupta sınıflandırılmaktadır. 4

1. Yardım Amaçlı Sivil Toplum Kuruluşları
2. Duyarlılık Yaratan Sivil Toplum Kuruluşları
3. Toplumsal üretim ve Başvuru Kaynaklan -Enstitüler

John Clark'ın ayınmında ise Batıdaki STK ve yapılanması baz alınmıştır ve buna göre STKTan5

1. Görüş ve Savunma gruplan
2. Tabandan Kalkınma Kuruluşlan
3. Popüler Kalkınma Kuruluşlan
4. Yardım ve Refah Kuruluşları
5. Kamu Hizmeti Araçlan
6. Teknik Yenilik Kuruluşlan , şeklinde ayınma tabi tutulmuştur.

Avrupa Birliği Ekonomik Sosyal Konsey (ESC)'e göre STK tanımlanırken ele alınan kriterler şunlardır. 6

1. İşçi-işveren sendikalan
2. Toplumsal ve ekonomik konularda görev alan, belli bir grubu temsil eden kuruluşlar.
3. Hükümet dışı kuruluşlar (NGO): insanlan belli bir amaç için bir araya getiren demekler, vakıflar, cemiyetler, vs...
4. Yerel Girişimler (CBO) Daha çok üyelik üzerine dayalı olan gruplar, gençlik gruplan, vs.
5. Dinsel gruplar.

2 Yalçındağ, Selçuk; Belediyelerde Halk Katılımı,Türk İdare Dergisi,sayı 424 Eylül 1999 : Sh.57

3. Merhaba Sivil Toplum, ÇYDD yayınları

4 İbrahim Yıldınm; Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşlan ve Yönetişim Seçkin Yayınevi , Ankara 2004 sh 55

5 John Clarck, " Kalkınmanın Demokratikleşmesi, Gönüllü Kuruluşlann Rolü Çev. Serpil Ural, TÇV Yayını Ankara 1995 ss48-49 Aktaran İbrahim Yıldınm; Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşlan ve Yönetişim Seçkin Yayınevi, Ankara 2004 sh 55

6 Demircan, Sunay : www.kalder.org/genel/sunav-demircan-konusmametni.doc

Buna karşın Avrupa Birliği Sivil Toplum Veri Tabanı (CONECCS)'in tanımı ESC'nin tanımını baz almasına karşın bu tanımlamayı ve sınırları biraz daha genişletmektedir ve STK'lannı:

1. Ticaret birlikleri
2. Sendikalar
3. İşveren kuruluşlan/profesyonel federasyonlar
4. Hükümet dışı kuruluşlar (NGO)
5. Hizmet ve üretim birlikleri
6. Yerel idarelerin birlikleri
7. Politik ilgi gruplan
8. Dinsel ilgi gruplan
9. Diğer gruplar.

olarak ele almaktadır. Özellikle diğer gruplar ifadesi tanımın sımrlanna esneklik katmaktadır.

Tammlann belirgin özelliği STK'nın genel olarak özel alan ve kamusal alan arasında bir noktada ele alınmış olmasıdır. İşte bu noktada özel alanın ve kamusal alanın sınırlannı belirlemedeki güçlükler karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kamusal alan ve sınırları konusu gerek ekonomi, maliye gerekse kamu yönetimi yazını açısından üzerinde uzlaşı sağlanamamış bir konu olarak karşımızda durmaktadır. Zira bu alanların sınırlarının belirlenmesinde ortaya konacak bir açıklamanın kendisini siyaset biliminden, ideolojiden soyutlaması mümkün değildir. Bu nedenledir ki bu konuda genel kabul görmüş bir tanımdan söz etme olanağımız yoktur. Özel ve Kamusal alan tartışması çok boyutlu olup çalışmamızın ele alıp incelediği kapsam dışında kalması nedeniyle daha fazla ayrıntılı olarak ele alınmamıştır.

3. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ GELİŞİMİ VE TARİHSEL BAKIŞ

Sivil Toplum Kuruluşlarının tanımında vurgulanan devlet/hükümet dışı organizasyonlar ve gönüllü kuruluşlar olma işlevi beraberinde şu soruyu akla getirmektedir. STK, devlet/hükümet organizasyonu dışındaki örgütlenme yapısıyla bir karşıtlık anlamı mı içermektedir. Aynı soru kavramın Türkçe'ye çevrilmiş hali olan STK'da da bulunmaktadır. "Sivil Toplum kavramı neyi ifade etmektedir ve sivil toplumun karşıtı nedir?" Bu soru sadece günümüzün sorusu değildir. Tarihsel süreç içerisinde bu soru değişik dönemlerde farklı anlamlar yüklenilerek yanıtlanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle tarihsel süreç içerisinde STK'nın gelişimi ve farklı bakış açıları irdelenmeye çalışılacaktır.

Sivil toplum tanımlamasının köklerini Aristoteles'in kullandığı "politika koinonia" kavramına kadar uzatan düşünürler vardır. Bu kavram politik toplum anlamında kullanılabilir. Kent yaşamındaki yurttaşların kararlara katılımıyla yönetilen bir düzeni ifade etmektedir. Bu kavram bu anlamıyla yerinden yönetimi olduğu kadar bu yönetim içindeki STK yerinede vurguda bulunmaktadır. Kuşkusuz ki Aristoteles'in ifade ettiği kavram günümüzdeki anlaşılan şeklinden daha farklıydı. Aristoteles , koinonia politike'yi dostluk (friendship) etrafında açıklamaya çalışırken aynı zamanda etik anlamlarda yüklemiştir. Etik değerlerin sadece özel hayatın değil, kamusal, hatta politik hayatın da özü niteliğinde olduğunu vurgulamıştır. 7

1. Prof. Dr. Sanbay, Ali Yaşar . (2003). Sivil toplum: Universitas mı, societas mı? *Sivil Toplum Dergisi, 1 (1),* 15-19. http://www.siviltoplum.com.tr/savil tr 2.htm

Aristoteles ve Cicero'da Sivil Toplum, bir tür siyasi organizasyon yapısını tarif etmektedir. Bu anlamıylada toplumun tüm katmanlarını içeren bir kavram oluşturmaktaydı. Ortaçağ'da bu kavrama bu özelliğinin yanı sıra sivil toplum kavramı dini toplum kavramının karşıtı olarak kabul edilmeye başlandığı görülmektedir. Sivil toplumun laiklik ve çağdaşlık simgesi olma hususu bu dönemden itibaren yerleşmeye başlamıştır. Aristoteles'den Ortaçağ sonuna kadar olan süre içerisinde devlet ve sivil toplum kavramları ayrılmaz bir birliktelik içindedir. Roma geleneklerine istinaden sivil toplum bir yerde "yurttaşlık" kavramını ve yurttaşlık sorumluluklarının toplumsal düzeyde yerine getirilmesi şeklinde algılanmıştır. 1750'lerden sonra sivil toplum tanımında radikal değişiklikler yaşanmaya başlanmıştır. Bu tarihten sonra sivil toplum, devlet kavramının bir uzantısı olmaktan ziyade, gittikçe devlet ile zıt bir kutbu temsil etmeye başlamıştır.8 Hegel'e kadar uzanan çizgide Aydınlanma düşünürlerinin önemli bir kısmı, sivil toplumu devletle doğrudan ilişkili olmayan toplumsal alan olarak kavramsallaştırdılar. Bu kavramsallaştırma sivil toplumu genel olarak devlete ait olan her şeyle karşıt bir ilişki içinde düşünmeyi gerektirmiştir.9,10

Sivil toplumun ilk kuramcılarından sayılan Hegel, yerel yönetimin sivil toplumun bir parçasını oluşturduğu söyler ve sivil toplum kuruluşları analizlerinde yerel yönetim ile diğer özel kurum ya da kuruluşlar arasında hiç bir ayırım yapmaz. 11,12 Hegel'e göre toplum aile, Sivil Toplum ve devletten oluşmaktadır. Sivil toplum, aile ile devlet arasında yer alan bir uğrak noktasıdır. Hegel'in toplum anlayışı sınıf kavramından yoksundur.

Hegel'e kadar uzanan çizgide Aydınlanma düşünürlerinin önemli bir kısmı, sivil toplumu devletle doğrudan ilişkili olmayan toplumsal alan olarak kavramsallaştırdılar. Bu kavramsallaştırma sivil toplumu genel olarak devlete ait olan her şeyle karşıt bir ilişki içinde düşünmeyi gerektirmiştir.13 Montesquieu ve Machiavelli gibi düşünürlerce ara yapılar, ara tabaka ya da kuruluşlar olarak algılanan sivil toplum Marks'a göre ise maddi varlık koşullan, tüm tarihin gerçek kaynağı ocağı ve sahnelenişidir. Marks, Sivil Toplum kavramını Hegel'den alarak bu kavrama başka bir içerik kazandırmıştır. Marks, aile-sivil toplum-devlet arasındaki ilişkileri gözden geçirerek, yeniden yapıIandırmıştır.Marks'ın sivil toplum anlayışına sınıf kavramını eklemesi nedeniyle Hegel'in yaklaşımından farklıdır. "Sivil Toplum" kavramı Gramsci tarafından ise bir üst-yapı düzeyi olarak algılanmıştır. Gramsci, "sivil toplum-politik toplum (devlet)" aynmı yaparak işçi sınıfının politik topluma (devlete) karşı, sivil

.Yorgancı, Ahmet Ecmel, Tügiad Elegans Yaz Sayısı 2000, Online Erişim http://www.elegans.com.tr/50/vaz2000/html/ecmel.html

9. Göka, Erol, 1997, Sivil Toplum-Devlet İlişkisi Üzerine Aykırı Bir Bakış, Ülke Dergisi, Sayı: 31

10. Aktay, Yasin: Sivil Toplum ve Sıkıntıları: Oryantalizm, Şiddet, Vesaire http://www.siviltoplum.com.tr/savil tr 6.htm

u.Bobbio, Norberto, (Ed:Keane, John) (1993) Sivil Toplum ve Devlet Çev:Akın Erkan, Aksu Bora vd. Ayrıntı yayınlan, İstanbul

12.Yıldırım, Selahattin (1990) " Yerel Yönetim ve Demokrasi" Türk Belediyeciliğide 60. yıl uluslararasısempozyumu Ankara B.T.B. - İULA-EMME, Ankara sh 11

13.Aktay, Yasin age.

toplumda hegemonya kurmasını savunur. Durkheim'e göre ise Sivil Toplum ikincil yapılan ifade ederken , Weber'e göre ise özerk yetkili ttizel kuruluşlan ifade eder.

Rönesans döneminde doğal toplumun karşıtı olarak kullanılan sivil toplum "örgütlü Rasyonel Toplum" anlamında kullanılırken bu toplumun örgütlü ve rasyonel oluş özelliğinin onu sivil toplum yaptığını ileri sürülmekteydi. İngiliz filozofu John Locke, devleti de sivil topluma dahil ediyordu. Ama Machiavel devletin özerkliğini esas alıyordu. Thomas Hobbes, sivil toplumdan doğa yasalan tarafından düzenlenmiş toplumun karşıtı olan, devlete ve hükümete sahip bir toplumsal düzeni kastediyordu. Daha sonraları pazar (piyasa) ve devlet de sivil toplum tanımına dahil edildi. Adam Smith, pazarı ve devleti kapsayan bir sivil toplumdan söz etmişti. Jean Jacques Rousseau 'genel iradeyi' gündeme getirerek üçlü bir ayrım yapıyordu: Doğa, sivil toplum ve politik toplum.14

Sivil Toplum konusundaki farklı yaklaşımların olduğunu bu kısa tarihsel incelememizde de görmekteyiz. Farklı siyasal bakış açılarıyla sivil toplum kavramına yaklaşanlar olduğu gibi aynı paradigma içinden kavramın içeriği konusunda birbirinden farklı görüş ileri sürenler de vardır. Yine de sivil toplumun anahtar nitelikleri olarak belirli değerlerin önem kazanarak ön plâna çıktığı görülmektedir. Bunlar; çoğulculuk, hoşgörü, katılım, gönüllülük, özerklik, kamusal yaşam vb. normatif unsurlara farklı sivil toplum teorisyenlerinin vurguda bulunduğu söylenebilir. Sivillikle demokratiklik arasında genelde bir korelasyon kurulmaktadır. Sivil Toplum demokratik toplumların olmazsa olmaz öğelerinin başında gelmektedir. Bu anlamıyla demokrasi kültürünü besleyen sivil değerlerin (saygı, tolerans, karşılıklılık vb.) inşasına katkıda bulunan temel aktörlerdir. Sağlıklı bir demokrasinin işleyebilmesi için, kamuoyu oluşmasında etkili örgütlerin toplumun bütün katmanlarını kapsaması zorunludur. Toplumun yapısındaki çoğulluğun (plurality) kamuoyunu oluşturan kuruluşların çokluğuyla temsil edilmesi gerekir. Sivil toplumun çoğulculuğu birlikte yaşama kültürünün oluşmasına ve yerleşmesine katkıda bulunur.

Bugün gelinen noktada modern sivil toplum anlayışının 5 ana öğe etrafında uzlaşmasını sağlamıştır.

Sivil toplum, çeşitli düzeylerde örgütlenmiş kurumlardan oluşmaktadır. Bu kurumlann yalnızca iktisadi işlevi olmayıp, dini, kültürel, sosyal vb. faaliyetleri ile toplumsal entegrasyon sürecine katkıda bulunmaktadırlar.

1. Bireylerin sivil toplum kuruluşlarına aidiyetleri gönüllük esasına dayanır.
2. Sivil toplumun temeli hukuktur. Sivil toplumun devletten bağımsız olması hukuki zeminden yoksun olduğu anlamına gelmez. Demokratik prensipler, ifade özgürlüğü, özel yaşam sivil toplumun temellerini teşkil etmektedir
3. Sivil toplum vatandaşların temsil edilebildiği ve ortak iradenin oluştuğu bir zemindir. Bu bağlamda, sivil toplum devlet ile bireyleri birleştiren bir "araç" konumunda olup, bunlardan yoksun bir ortamda demokratik söylemin oluşmayacağı kabul edilmektedir.
4. Sivil toplum,"yetki devri"(subsidiarity) boyutunu getirmiştir. Devlet ancak kendi girişimi, vatandaş açısından, yerel, bölgesel veya ulusal girişimden daha etkin ve yararlıysa, harekete geçmelidir. Sivil toplum bir tür ikame prensibi

14 Başkaya, Fikret: Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşlan Söylemi, http://www.stgp.org/makaleler/sivil_toplum.pdf

tesis etmektedir. Bu prensip sayesinde, devlet erkindeki bazı yetkiler (devletin onayı ile) sivil toplum yetkilerine devredilebilmektedir.15,16,17,18

4. YEREL YÖNETİMLER

Yerel yönetimler, ulusal sınırlar içerisindeki değişik büyüklüklerdeki topluluklarda yaşayan insanların, ortak ve ' yerel nitelikteki gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan ve hukuk düzeni içerisinde oluşturulmuş olan anayasal kuruluşlardır.

Yerel yönetimlerin tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkışları sorgulandığında, yerel yönetimlerin genel olarak erişilmek istenen bir amaçtan çok ekonomik, sosyal ve siyasal hedeflere erişimde bir araç niteliği taşıdığını gözlemleriz. Bu konu da kesin hatlarla bir genellemeye gitmek yanıltıcı olabilir. Zira her ülkede farklı esaslar çerçevesinde oluşturulmuş ve idari yapı içerisinde farklı ağırlıkları olan yerel yönetim kuruluşları bulunmaktadır. Bu noktada Belirleyici olan unsurun ilgili ülkenin hukuk ve siyasal sistemi ve bu sistemin doğal bir parçası olan ekonomik yapısı olduğunu görürüz.

Ekonomi Bilimi " kıt kaynakların" etkin kullanımını sağlamaya çalışırken sonsuz kabul edilen ihtiyaçları tatmine çalışır. Bu anlamda Bir bütünün parçası olarak yerel nitelikteki kamusal, yan kamusal veya erdemli mal ve hizmetlerin sunumunda yerel yönetim kuruluşlan ön plana çıkmaktadır.Yerel sınırlar içerisindeki toplulukların ortak gereksinimlerinin karşılanması üretim, tüketim, bölüşüm ve finansman gibi ekonomik ve mali işlemleri gerektirir.19 Çağdaş hukuk devletlerinde hukuk devleti olmanın temel ilkeleri; kanunlann genel olmalannı sağlamak, temel hak ve özgürlüklerin güven altına alınması, yasalann anayasaya uygunluğunun denetlenmesi ve idarenin hukuka bağlılığının sağlanmasıdır.20 İdarenin hukuka bağlı olma ve anayasaya uygunluk prensibinden hareketle bir ülkede yerinden yönetimin olabilmesi için o ülkenin anayasasının bu tip bir örgütlenmeye izin veriyor olması ve yasalarla görev ve yetki düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir. Siyasal neden ise; özgürlükçü demokrasilerin temelinde yerel özgürlüklerin (Libertes Locales) yer alması gerektiği yolundaki inanç ve buna bağlı olarak yerel kendi kendini yönetim (Local self Government) ilkesidir. 21

Günümüzde ise yerel yönetim konusundaki söylemler büyük bir çoğunlukla benzerlik göstermektedir. Yerel yönetimler ve demokrasi konusunda genel kabul gören söylemleri Uç ana grupta toplamak mümkündür. Bunlar;

- Yerel Yönetimler, Küçük yerleşim birimlerinden başlayarak kurulduğundan en küçük birimlere kadar kendi kendini yönetme ve katılımı sağlayıcı bir yapıya sahiptir.

15 **Özkan Yıldız,** Sivil Toplum, Demokrasi ve Çoğulculuk, http://www.stgD.org/makaleler/st5 7.pdf

16 Tosun, Erdoğan G. (2000, fıubat). Sivil toplum örgütleri içinde katılım ve örgüt içi demokrasi. Birikim Dergisi,130, s.52-60.

17 Tuncay, M. (2003). Sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili kavramlar. Sivil Toplum Dergisi, 1 (1) .9-13.

18 AB Komisyonu Sivil Toplum Araştırması, http://www.stgp.org/docs/AB Komisyonu STK arastirmasi.doc

19 Nadaroğlu, Halil (1994) Mahalli idareler Beta, 5.baskı, İstanbul

20 Tanilli, Server (1993) Devlet ve Demokrasi Cem Yayınevi, 7.Baskı, İstanbul sh 151-152

21 Nadaroğlu, Halil (1994) age

- Yerel yönetimler, Temsili demokrasi yolu ile en ücra köşelere kadar halka demokrasiyi yaşayarak öğreten kurumlardır. Bu nedenle de demokrasinin beşiğidir.
- Tarihsel olarak yerel yönetimler demokrasinin kökenini oluşturur. Demokrasi geleneğinin yerleşmesi tarihsel sürece dayanan yerel yönetim geleneğinin bir ürünüdür.

Yerel yönetimler ve siyasi faktörler ilişkisi, temelde yerel yönetimlerin halkın bireysel ve toplumsal olarak yönetime katılması ve yönetimi denetlemesi için, yerel yönetimlerin iyi bir okul olduğu ve yerel yönetimlerin demokrasinin beşiği olduğu savma dayanır. Bu kurumlann demokrasinin temel kurumlan kabul edilmesi inancının altında geleneksel, tarihsel ve ideolojik etmenler yer almaktadır. Bu nedenle bu savın kesin bir veri olarak kabul edilmesinin ötesinde sorgulanmaya ihtiyacı vardır. Yerel yönetimler hakkında her yerde ve her koşulda geçerli gibi sunulan bu temel varsayımlar gerçekte ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Bu nedenle yerel yönetimlerin her ülkede benzer özellikler göstermesini beklemek doğru olmaz. Ülkelerin yönetimsel farklılıklarının yanı sıra, yerel yönetimlerin tarihsel gelişimindeki farklılıklar önem taşır. Batı toplumlannda yerel yönetimler toplumun bir ürünü olarak doğal bir oluşum süreci göstermiş ve sağlam bir geleneksel yapıya kavuşmuş iken, doğu toplumlannda ve azgelişmiş ülkelerde yerel yönetimler, devlet eliyle gerçekleştirilen yapay bir oluşum niteliği taşımaktadır.

Tarihsel gelişim içerisinde ele alınması gereken yerel yönetim kavramının evrensel geçerliliği varmış gibi sunulması yanıltıcı olabilir. Evrensel geçerliliğin salt kurumsal boyut ile sınırlanması Batı dışındaki sosyo-ekonomik sistem ve pratiğinin kapsanması önündeki ciddi bir engel gibi görünmektedir.[22] Yerel yönetimleri demokrasinin beşiği kabul etmek yerel yönetimler ile demokrasi arasında bire bir etkileşim olduğu anlamını taşır. Bu ise demokrasi kavramının eksik ele alınması ve demokratikleşmeyi sağlayan diğer faktörlerin göz ardı edilmesi anlamı taşıyacağından bu tip bir tanımlama eksik kalabilecektir.

Siyasi katılımın artması yaygın bir argüman olarak kullanılmaktadır. Ancak bu güçlü yerel yönetimle güçlü demokrasi arasında mutlak bir korelasyonu öngören basite indirgeyici bir görüşe götürecek ölçüde abartılmamalıdır. Çünkü böyle bir bakış demokratikleşmeyi belirleyen bir çok karmaşık faktörün ihmal edilmesi ve küçümsenmesi anlamına gelir. Yerel politik katılımın nicel ve nitel yönleri de birçok durumda, ülke düzeyinde belirlenen faktörlerin etkisi altındadır.[23] Batı demokrasilerinde yerel siyaset siyasi partilerin yapı ve konumlarının da etkisi ile ulusal siyasete sıkı sıkıya bağlanmıştır. Yerel yönetimler, batı temsili demokrasisinin yaşadığı genel bunalımdan kendilerini soyutlayamamışlardır. Bu ise demokrasi kuramı ile demokrasinin uygulanması arasında ortaya çıkan sapmalar, yerel yönetimler ve katılma arasındaki pozitif ilişkiye gölge düşürmektedir.[24]

Diğer taraftan tabakalaşmış toplumlarda her düzeydeki yönetim siyasetin gerçeklerinden aynı ölçüde etkilenir. Bu toplumlarda iktidar tıpkı servet gibi eşitsiz dağılmıştır. Yerel ekonomik güçler ayrıcalıklarını, hiyerarşiyi ve tutuculuğunu

22 Güler, Birgül (1992) Yerel Yönetimler:Liberal Açıklamara Eleştirisel Yaklaşım, TODAİE,Ankara, sh :20
23 Şenatalar, Burhan (1991) "R.P.Homme'nin Tebliğine Yorum"VII.Türkiye Maliye Eğitimi Sempozyumu,Marmara Üniversitesi, Marmaris, sh 3
24 Güler, Birgül (1992) age sh 18

sürdürmek için yerel siyaset kurumlannı egemenlikleri altına alırlar.25 Birçok üçüncü dünya ülkesinde yerel yönetim eskiden beri var olagelen patron izleyici ilişkilerini güçlendirmekten başka bir işe yaramamıştır. Bu ilişkilerinse demokratik içeriği olduğunu ileri sürmek olanaklı görünmemektedir26

Batı Avrupa'da yerel yönetimler; krallıklar, cumhuriyetler, devrimler döneminde de varlıklarını sürdürmüşlerdir. Merkezi yönetime rağmen varlığını sürdüren bu kurum, ortaya çıkma biçimi ve gelişme sürecinin gösterdiği gibi sivil bir toplum kuruluşudur. Devlet toplumun bir ürünü olarak yukarıdan aşağıya değil aşağıdan yukarıya doğru oluşmuştur. Batı demokrasileri için bir kuruluş değil bir oluşumdur. Azgelişmiş ülkelerde yerel yönetimler güçsüz ve kolayca vazgeçilebilen kurumlardır. Bu durum geleneksizliğin ya da merkeziyetçi geleneğin sonucu olarak kabul edilmektedir. Bu tür ülkelerde kronik hale gelen demokrasi sorunu, bir bakıma Batı demokrasilerini temel alan ve bugün de onların güvencesi olmaya devam eden yerel yönetim geleneği gibi bir değerden yoksundurlar.27,28

Yerel yönetimler konusundaki yaklaşık 150 yıllık tarihsel geçmişimizin belirgin özelliği, farlı yoğunluk ve biçimlerde de olsa "merkeziyetçi", "otoriter", ve "patemalist niteliğini koruduğu biçiminde özetlenebilir.29 Yerel yönetimler siyasal ya da kişisel nedenlere dayalı "patronaj" ilişkileri zincirinden kurtulamamışlardır.30 Türkiye' nin yaşadığı bu sorunlar yerel ölçekte ve olası sonuçları ile beraber ortaya konulan bir dizi sorunun çözümlenmesi ile sona ermeyecektir. Yerel yönetimler merkezi idarenin alt bir birimi olmaları sıfatı ile genel politikalardan kendilerini dışlayamamaktadırlar. Bu nedenle yerel yönetimlerle ilgili düzenlemelerin sağlıklı sonuçlar vermesi toplumdaki bir takım zincirleme etkilere bağlıdır. Yerel yönetimler yolu ile demokratik sorunların, siyasal mekanizmadaki aksaklıkların düzeleceğini beklemek iyimser bir görüş olur. Türkiye gibi üniter devletlerde etkin bir yerel yönetim düzeninin varlığı diğer bazı faktörlerin yanı sıra, yerleşmiş ve toplumca kabul görmüş özgürlükçü demokrasinin ve buna bağlı olarak ortaya çıkan yerel yönetim anlayışının var olmasına bağlıdır. Bu ise tarihsel süreçle yakın ilgili olduğu kadar toplumun sosyal birikimi ile de ilgilidir.31

5. STK, KAMU SEKTÖRÜ ve ÖZEL SEKTÖR ARASINDAKİ İŞBİRLİĞİ

STK'nın Yerel Yönetim kuruluşları gerekse merkezi idare ve bunun yanısıra

özel sektörle olan ilişkilerinde 3.sektör olarak rolü ve işbirliğinin ne şekillerde olabileceğinin ortaya konulması gereklidir. Bu işbirliği toplumsal fayda açısından ele alınmalı ve toplam faydanın en üst düzeye çıkarma (maksimizasyon/doruklaştırma) hedeflenmelidir. Bu doruklaştırmaya ulaşmada kimin bir hizmeti veya fonksiyonu

25 Smith, B.C. (1985) Decentralization: The Territorial Dimension of the State George Ailen and Unvın Pub. London

26 Kalaycıoğlu, Ersin (1991) "R.P.Homme'nin Tebliğine Yorum"VII.Türkiye Maliye Eğitimi Sempozyumu,Marmara Üniversitesi, Marmaris

27 Güler, 1992:age sh.20

28 Aksakal, Pertev (1989) Bir Yerel Yönetim Deneyi, Simge Yayınevi, İstanbul

29 Ersoy, Melih (1989) Türkiye'de Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkileri ODTÜ, Mimarlık Dergisi, C:9 S:1 ss.45-66

30 Emrealp, Sadun ve Yıldırım Selahattin (1993) Yerel Yönetimde Başarının Yollan IULA-TKİ Yerel Yönetimin Geliştirilmesi El Kitaplan Dizisi No:l .İstanbul, Sh 59

31 Nadaroğlu-Keleş,1991 age,sh:6).

yerine getirdiğinden çok bunun toplum için faydası ön plana çıkarılmalıdır. Ancak bu noktada gerek kamu otoritesinin gerekse STK felsefesine ve ruhuna aykın müdahalelerden kaçınılmalıdır. Tahakküm anlamı taşıyabilecek eylem ve davranışlar işbirliği ruhuyla çelişirler. Bu nedenle işbirliği ruhu daha ön planda olmalıdır.Bu anlamda STK, Özel Kuruluşlar ve Kamu Sektörünün Güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya konulması 3 kesimin nasıl ve ne şekilde işbirliği yapabileceklerinin tespitinde önemli bir adım olabilecektir. Bu amaçla öncelikle ortak hareket tarzının ve işbirliğinin avantaj ve dezavantajlarına bakmak gerekir.

Tablo-1 Ortak Hareket Tarzının Avantajları ve Dezavantajları

	Avantajlar	Dezavantajlar
Daha çok ortak katılım	• Kamusal tartışmalarda açıklık • Saydamlığa doğru bir sorumluluk • Daha yüksek sürdürülebilir güç • Daha fazla sorumluluk ve sahiplik • Beklentilerin ortak olması • Planların daha fazla kabul görmesi • Hataları/başansızlıkları daha çabuk teşhis etme • Yüksek maliyetlerin azalması • Düşük maliyetler • Karar almada daha fazla uyum	• Projelerin daha yavaş yürümesi • Hizmet düzeyinde tartışmalar • Daha fazla politik engellemeler • Yüksek beklentiler oluşturmak
Daha az ortak katılım	• Daha fazla hız/ilerleme • Politik müdahalelerin önlenmesi • Hizmet düzeyinde tartışmaları sınırlama	• Potansiyel başarısızlık • Potansiyel çatışma • Sorumluluk üstlenmeme • Karşılanamayan beklentiler • Projelerin toplum tarafından kabul görmemesi • Kişisel hataları fark etme şansının azalması • Maliyetlerin artması

Kaynak: Ken Çaplan and Lea Payne, June 2000, The Workshop Series: NGO Workshop Report, Business Partners for Development Water and Sanitation Cluster, sh 21'den uyarlanmıştır

Ortak hareket tarzının sağlayacağı olumlu etmenlerin en başında kamusal tartışmaların kamuoyu huzurunda ve değişik yönleriyle şeffaf bir biçimde ele alınması olacaktır. Toplumsal güçlerin bir araya gelmesi sonucunda sürdürülebilir bir güç sağlanması ve sorumluluk ve sahiplenmenin daha geniş çerçevede ele alınması sonucunu doğurabilecektir. İşbirliğinin ortak beklentilerin yoğunlaştığı alanlarda odaklanması durumunda planlar/projeler daha kabul gören ve toplumun geniş kesimlerinin benimsediği türden olabilecektir. Bu işbirliğinin ekonomik açıdan maliyetleri azaltma ve karar almada uyum sağlama gibi avantajları da olabilecektir. Bu noktada hizmetlerde ortak odak noktalarının sağlanamaması durumunda tartışmalar

yoğunlaşacağından plan ve projelerin yavaş yürümesi , politik engellemelerle karşılaşması buna karşın güçlerin bir araya geldiği algısı karşısında yüksek beklentilerin karşılanamaması gibi olumsuzluklarda yaşanabilir.

Ortak hareket tarzının olmaması durumunda olası avantajlara bakıldığında karar alma birimlerinin tek başına siyasi gücü elinde bulundurması durumunda daha hızlı karar alma ve uygulama süreci politik çekişmelerin az olması gibi avantajlar olabilir. Ancak bu avantaj g ibi görünen unsurların kötü ve katılımcılıktan uzak yönetim anlayışında aynı zamanda telafisi güç olumsuzluklara neden olabileceği olasılığım göz ardı etmemek gerekir.

Böylesi bir durumda potansiyel çatışma ortamının doğması neticesinde sorumluluktan kaçınma, toplumun karşılanmayan beklentileri ve çoğunluk tarafından kabul görmeyen proje ve planların uygulanabilme olasılığı ve ekonomik açıdan maliyetlerin artışı olumsuz etmenler olarak karşımıza çıkabilir.

Tablo-2'de STK, Kamu ve Özel kuruluşların güçlü ve zayıf yanlan gösterilmiştir.

TabIo-2: STK, Kamu ve Özel Kuruluşların Güçlü ve Zayıf Yanları

	Kuvvetli tarafları	Zayıflıkları
Sivil toplum kuruluşları (NGO)	• Bilgi alam/uzmanlık • Sorumluluk ve ilgilenme • Araçlar • Örgütlenme özellikleri	• İdeolojik önyargılar • Şeffaflık ve sorumluluktan yoksunluk • Sermaye-birikim • Sınırlı kapasite • Birbirine benzeme-ölçek yakalama Sorunu • Otoriteden yoksunluk • Temsil yeteneğinde Eksiklik
Kamu sektörü	• Güç-Erk • Genel bakış açısı • Yasa/düzenleme yapma yasama ve Yürütme • Seçmenlerini temsil etme	• Rüşvet ve politikalara karışma • Etkinsizlik ve esneksizlik • Kaynak yetersizliği/Bütçe Kısıtı • Finansal dönüşlerde Sorunlar • Katılım yaklaşımı eksikliği • Uzmanlık/Kalifıye eleman eksikliği • Hızlı teknik uyum için araştırma eğilimi
Özel sektör	• Fonlann kullanımı • Potansiyel kapasite ve teknik uzmanlık • Rekabete yatkınlık	• Maliyetlerin geriye çekilmesinin üzerinde durma/ kar odaklılık • Toplumsal gelişmeden yoksunluk • Finansal şeffaflıktan yoksunluk/Kayıt dişilik, bilgilendirme, yönlendirme • Rekabette yaşanan genel samimiyetsizlik • Katı ve hiyerarşik yönetim biçimi

Kaynak: Ken Çaplan and Lea Payne, June 2000, The Workshop Series: NGO Workshop Report, Business Partners for Development Water and Sanitation Cluster, sh 27-28'den uyarlanmıştır

Her üç kesim arasındaki analizde öncelikle olumlu ve güçlü yönlere baktığımızda kamu sektörünün tüm ülkeyi kapsayan örgütlenme yapısının sağladığı genel bakış açısı, yasama ve yürütme gücü ile anlamını bulan geniş erk, ve vatandaştan temsil etme fonksiyonu ön plana çıkarken, STK, uzmanlaşmış bilgi alanlanna sahip olması, sorumluluk ve ilgi açısından sahip olduğu araçlann esnek olması, hızlı ve zincirleme örgütlenme yapısı bir avantaj olmaktadır. Buna karşın özel sektörde ise plan ve proje uygulamalannda fonlann etkin kullanımı, potansiyel kapasite ve teknik uzmanlık ile rekabete yanıt verebilirlik önemli özelliklerdir. Bu olumlu yapının uyumlaştınlabileceği hedefler konulması, plan ve projeler gerçekleştirilmesi durumunda etkin sonuçlar almak olası olabilir.

Ancak olumlu etkiler ile bir görevdeşlik (Sinerji) yaratmak o kadarda kolay olmayacaktır. Bunun Önünde bir dizi olumsuzluk bulunmaktadır. STK açısından olumsuzluklara bakıldığında ideolojik önyargılar, şeffaflık ve sorumluluk konusundaki eksiklikler, STK'nın sermaye-birikimlerinin yetersizliği, sınırlı kapasiteleri, birbirine benzeyen pek çok sayıda bölünmüş kuruluşun varlığı nedeniyle ölçek ekonomisi kapsamında etkin hizmet sunumundaki zorluklar, otoriteden yoksunluk, zaman zamanda kamuoyunu temsil yeteneğinden yoksun olması sayılabilir. Kamu sektörü açısından bakıldığında ise, rüşvet ve politikalara dolaylı ve direkt müdahaleler, etkinsizlik ve esneksizlik, bütçe kısıtı nedeniyle zaman zaman ortaya çıkan kaynak yetersizliği, harcamaların finansal dönüşlerinin sunulan hizmetin niteliği gereğince olmaması ya da uzun vadede dolaylı şekillerde dönüyor olması gibi ortak hareketin etkinliğini zayıflatabilecek durumlar söz konusudur. Özel kuruluşlara baktığımızda ise kar odaklı bir yönetim anlayışının hakim olması ve bu anlamda toplumsal sorumluluk ve sosyal yönü ağır basan girişimlerden uzak durma, finansal şeffaflığın yeterli düzeyde sağlanmaması, kayıt dışı işlemlerin varlığı, rekabet ortamında yaşanan genel samimiyetsizlik, yanlış yönlendirme ve bilgilendirmeler sorun yaratabilecek genel başlıklardır.

Tablo-3: Ortaklık Durumunda Olası Fırsatlar ve tehditler

	Ortaklar tarafından yaratılan fırsatlar	Tehditler
Sivil toplum kuruluşlan (NGO)	• Uygulanan politikalara müdahalede kuvvetlenme ve büyüme • Kapasite yaratma ve çevreye halkın ihtiyaçlarını duyurabilme gücü sağlama • Genişleme; benzeme ve ölçek büyümesi • Uzun-dönem gelirin korunması	• Özerkliği koruma • Fon stratejilerini bozmak • Zamanlamanın uymaması • Çalışma esnekliğini geriletme • Çıkış için zamanı bilme • Diğer NGOTarı dışlama
Kamu sektörü	• Toplumla yakın ilişkiler kurma(bu sayede onların ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilme) • Yeni teknikler öğrenme • Diğer sektörlere entegre olma/ güç stratejilerini yeniden koordine etme • İşlerin yasallığını sorgularken sorumluluğu paylaşma/devretme	• Koşulları koyandan izleyici konumuna geçmenin zorluğu • Seçimlerde potansiyel yenilgi • Zamanlamada uygunsuzluk
Özel sektör	• Potansiyel pazar genişlemesi • İşlerin yasadığının sorgulanmasında yetki paylaşımı	• Şöhretini kaybetme riski • İşle ilgili kararlarda engellenme

• İmaj ve itibarın artması	• Projelerde eşitsiz bir paylaşımın olacağını bekleme • Ortaklıkların yerli kapasitenin gelişimini engelleme riski • Çoklu bölgesel/sektörel yapıyı desteklememe

Kaynak: Ken Çaplan and Lea Payne, June 2000, The Workshop Series: NGO Workshop Report, Business Partners for Development Water and Sanitation Cluster, sh 27-28'den uyarlanmıştır

Tablo-3'de vurgulanmaya çalışılan tüm olumlu ve olumsuz özellikler dikkate alınarak STK, Yerel Yönetimler ve Özel kuruluşlar arasında uygun işbirliği olanaklarının geliştirilmesinin sağlayacağı faydalar sadece ekonomik açıdan yarar sağlamayacak, sosyal ve siyasal açıdan da katkıda bulunarak, toplum psikolojisini olumlu yönde etkileyebilecektir. Kişisel düşüncemiz bu kuruluşlar arasında dışlayıcılık özelliğinin ön plana çıkarılmasından çok tamamlayıcılık özelliğinin ön plana çıkarılmasının toplumsal faydası daha büyük olacaktır.

Bu çerçeve içerisinde çalışmamızın bundan sonraki bölümünde kamusal yönetim biçiminin halka en yakın temsilcisi konumunda olan yerel yönetim kuruluşları ile STK arasındaki ilişkiler incelenecektir. Çalışmamız içinde vurgu yapmaya çalıştığımız işbirliği ve tamamlayıcılık özelliklerinin hayat bulacağı en yakın alan kanımızca yerel yönetim birimleridir.

6. YEREL YÖNETİM VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Buraya kadar sayılan gerekçeler doğrultusunda STK ve Yerel yönetimlerin hedefleri ve misyonları doğrultusunda kesişen pek çok ortak alan bulunmaktadır. Bu ortak alanlardan birincisi, Sivil Toplumun sadece bir sistem karşıtlığı gibi algılanmayarak özellikle halka yakınlık anlamında hizmet sunumunda işbirliğine gitmesidir. Yerelleşme, gerçekten de yerel demokrasiyi güçlendirmek için çok önem taşımaktadır. Yerel özerklik için yerel yönetimlerin merkezi yönetimlere sıkı sıkıya olan bağımlılıklarının azaltılması gerekmektedir. Ancak yerelleşme bir taraftan, yerel halkın yönetime katılmasını sağlayarak demokrasiyi geliştirecek bir görevi yerine getirirken, öte taraftan yerel tiranlığı ve despotizmi de ortaya çıkarabilecek bir etki gösterebilir ki bu noktada gerekli önlemler alınmalıdır.[32]

Yukarıda'da bahsedilen bu olası durum karşısında etkin ve katılımcı demokratik ortamın sağlanmasında STK'na büyük roller düşmektedir. Bu anlamda yerelleşmenin sonucu ortaya çıkabilecek sorunların giderilmesinde STK birinci derecede rol oynamak durumundadır. Bu rol yeri geldiğinde kamuoyunun aydınlatılması, bilinçlendirilesi, yeri geldiğinde yerel yönetim birimlerine aksayan hizmet sunumlarında gönüllü grupların işbirliği içerisinde yardımı, yeri geldiğinde de muhalefeti şeklinde olabilir. Bu farklı fonksiyonları yerine getirebilecek STK'nun gerçek anlamda sivil olması ve özerkliğini özellikle fınansal açıdan sağlayabilmesi ön koşuldur. Finansal bağımlılık içinde bulunan bir STK'nun objektif ve bağlantısız görüş bildirebilmesinin zor olduğu kabul edilmelidir. Söz konusu oluşumlar barışçı bir toplumsal etkileşim ve katılımla birlikte siyasal iktidarın sınırlamasını sağlamakla

[32] Can Aktan, Online Erişim: www.canaktan.org/canaktan_personal/canaktan-arastirmalari/degisim/aktan-globallesme-bolgeselleme.pdf

fonksiyonellik kazanmaktadırlar. Nitekim bu örgütler "bir yandan sivil toplumun siyasal istencinin ifade edilmesine ve devletin eylemlerinin sivil toplum tarafından denetlenmesine hizmet ederler, öte yandan da topluma devlet karşısında bir korunma sağlarlar" 33

Yerel yönetimler, yerel toplumlann kendilerini yakından alakadar eden işleri hakkında sonuca vardıkları bir örgütlenme şeklidir. Yerel yönetimler katılımcı demokrasinin önde gelen kuramlarından biridir. Bunların iyi çalışması amaçlarının istenilen istikamette gerçekleştirilebilmesi, sahip oldukları yetki ve olanaklara bağlıdır. Vatandaşların ilgileri, yönetime katkıları ve yardımları da bu çerçevede önemli bir etkendir.

Bugün hemen hemen bütün ülkelerde yerel yönetimlere demokratik kuramların önde gelenlerinden biri olarak bakılmaktadır. Bunun başta gelen nedeni, yerel yönetimlerin halkı kendi kendini yönetmesine olanak veren kuramlar olmasıdır. Halk, bunu kendi eliyle seçmiş olduğu organlar aracılığıyla yapar. Kuşku yok ki, yerel yönetim organlarının salt seçimle oluşacağının öngörülmesi, bu kurumlan demokratik nitelik kazandırmaya yetmez. Biçimsel koşullann bir adım daha ötesine gidilerek, gerçek bir halk katılımını da sağlamak gerekir. Bu ise toplumdaki tüm katmanlara katılım yollannı açmakla olur. Katılım araçlannın en başında STK gelmektedir. Demokrasi kavramının başlıca öğeleri olan yurttaş katılımı, çoğunluk ilkesi ve önderlerin hem dayanışmaya önem vermeleri, hem de seçmene karşı hesap verme sorumluluğu duymalan, yerel ölçekte de geçerli değerledir.34 Son yıllarda temsili demokrasi anlayışında görülen olumsuzluklar ve sivil toplum hareketinin güçlenmesi, katılımcılığı çağdaş demokrasilerin doğal ve zorunlu sonucu haline getirmiştir.

Demokratikleşme ve halk katılımı boyutunda şu ana kadar değerlendirmeye çalıştığımız STK ve yerel yönetim bağlantısının başka yönleri de bulunmaktadır. Bazı durumlarda yerel yönetimler, belirli hizmetlerin sağlanmasını gönüllü kişi ve kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirebilirler. Bazı alanlarda hemşerilerin bilgi, deneyim ve becerisinin harekete geçirilmesi, gönüllü kişi ya da kuruluşların desteğinin sağlanması, çok önemli yararlar sağlamaktadır. Bu kapsamda yerel yönetimler, çeşitli meslek kuruluşları, sendikalar, kooperatif birlikleri, vakıflar, demekler ve diğer gönüllü kuruluşlarla çeşitli alanlarda işbirliği ve ortak çalışmalar yürütebilmektedir. Gönüllü kuruluşların yanında, gönüllü kişiler de hizmet sunumuna doğrudan ya da dolaylı olarak katkıda bulunabilmekte, yerel yönetimler açısından çok değerli bir insan gücü kaynağı oluşturabilmektedir.35 Daha önceki yıllarda geleneksel olarak itfaiye, ilk yardım, huzurevleri, okullar ve kütüphaneler gibi alanlarla sınırlı kalan gönüllü hizmetler, günümüzde çevre korama, eğitim, arama kurtarma, afet yönetimi, bilgisayar yazılım programlarının hazırlanması, kamu projelerinde danışmanlık vb, alanlara yayılmış bulunmaktadır.36

Katılım; bir topluluğun, alman kararlara katkı yapma hakkını elinde bulundurması ve o hakkı kullanabilmesidir. Onun için, halk katılımının, sadece

33 İbrahim, Ferhat. & Wedel, Heidi. (1997). Ortadoğu'da sivil toplumun sorunları, İletişim Yayınları, 1997, İstanbul

34 Ünüsan, Teoman, Mart 1994, Çağdaş Yerel Yönetimler, cilt3, sayı 2, sayfa 4-5, TODAİE.

35 Öztürk, Azim, Şubat 1997,21. Yüzyıl Türkiye'si İçin Yerel Yönetim Modeli, Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınlan, İstanbul sh .182

36 Emrealp, Sadun, Drew Horgan, 1993, Belediye Alternatif Hizmet Sunma Yöntemleri Toplu Konut İdaresi Bşk. .İstanbul Sh:41

seçimden seçime oy veren bir mekanizma dışında, daha üst ve gündelik katılımla da desteklenmesi gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için de yerel kuruluşların, özellikle beldenin yönetiminde etkin bir organ durumundaki yerel yönetimlerin, STK ilişkilerini geliştirmesi gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, yerel yönetimler şeffaflaşmak durumundadır. Bu gelişmeye bağlı olarak, halkın tepkisine önem veren ve değerlendiren yönetimlerin başarısı da büyük ölçüde artacaktır. Bütçe imkanları ile son derece yaygın kırsal ve kentsel hizmetler, halkın ve STK'nın katkıları olmadan etkin bir şekilde gerçekleşememektedir. Eğitim alanında sivil toplum kuruluşlarının verdikleri hizmetler buna örnek gösterilebilir.

Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları, her biri kendi özel, kuruluş yasasına sahip, mesleki yönden toplumsal örgütlenmedir. Bu kuruluşlar aynı meslek ya da türdeş meslek mensuplarının ulusal ya da bölgesel düzeyde örgütlenmeleri ile oluşturulmuşlardır. GİAD'lar, TMMOB, TUSIAD, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Esnaf ve Sanatkarlar Birliği vb. kuruluşlar, iş ve çalışma hayatındaki örgütlü yapılar olup, içinde yaşadıkları toplumun belirli bir kısmını temsil kabiliyetleri bulunmaktadır. Bu uzman kuruluşların, toplumdan bazı beklentileri olabileceği gibi, kendi uzmanlık alanlarında topluma verebilecekleri, sunabilecekleri hizmetler de olmalıdır. Bu çerçevede, söz konusu kuruluşların taşra birimleri kendi sektörlerinin olduğu kadar, belde çıkarlarının korunmasında da yerel yönetim uygulamalarının izlenmesi açısından etkili ve verimli olabilirler. Gönüllülük çerçevesinde doğrudan yerel hizmet üretimine katılabilecekleri gibi, eğitim ve denetim vb. hizmetlerini de sağlayabileceklerdir. 37 Gönüllülerin yerel yönetim personelleri ile birlikte çalışarak başanlı olmaları büyük ölçüde onların istekliliğine, becerisine katkılarına bağlı olduğu kadar, yerel yönetim personelinin de gönüllü kişi ve kuruluşları kendileri açısından bir tehdit olarak görmeyerek, uyumlu bir ortak çalışma yaratmalarına bağlıdır.38

STK'lann yerel kalkınmada en büyük katkıları özellikle yerel yönetimlerin müdahalesinin yetersiz olduğu ya da hiç olmadığı veya müdahalenin yerel halkı tatmin etmekten uzak bir tarzda yapıldığı durumlarda gerçekleşmektedir. Halk katılımı sağlamak açısından belediye girişimi ile gerçekleştirilmesi mümkün olan programlardan bir başkası, belli konularda kampanyalar düzenlemektedir. Belediyeler, STK'ların katkılarıyla tüm kent halkına dönük ağaçlandırma, mahallelere/semtlere park, spor alanı kazandırma, atık kağıt, cam/şişe toplama, temiz kent, ilaç toplama gibi kampanyalara sık sık başvurmakta ve bunları başarı ile uygulamaktadır.39

Tüketicinin korunması alanında ise, yerel yönetimler ve STK'lann ortak bir çalışması bulunmaktadır. Buna göre Türkiye'de 1995 tarihinde çıkartılan yeni yasa ile kamu kuruluşları, STK ve Sendika temsilcilerinden ve yine yasada belirtilen görevleri yerine getirmek üzere reklam kurulu ve tüketicinin sorunlannı çözmek, gereken önlemleri almak üzere, merkezde bir Tüketici Konseyi ile il ve ilçe merkezlerinde Tüketici Sorunlan Hakem Heyetleri'nin kurulması öngörülmüştür. Tüketici Sorunlan Hakem Heyeti'nin, mülki idare amirlerinin ve belediyelerin etkinliğini arttırdığı görülmektedir.40

37 Öztürk, Azim, 1997, age, sh 181-183
38 Zengin, Eyüp; Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım,Türk İdare Dergisi,sayı 422,1999 sh 113
39 Yalçmdağ,Selçuk; Belediyelerde Halk Katılımı,Türk İdare Dergisi,sayı 424 Eylül 1999 : 49-72: Sh:66
40 Gökçeer, Fikri; Devlet ve Belediyeler Açısından Tüketicinin Korunması, Türk İdare Dergisi, sayı 407,1995 sh 44

Yerel yönetimler ve STK'lan bir araya getiren en önemli faaliyetlerden biri de Demokratik Kent Kurultayı (Genişletilmiş Kent Meclisi) dir. Bu kurultayın gerçek amacı; yönetime halkın katılımının sağlanması olmakla birlikte, mevcut yerel yönetim sisteminin bilinen yetersizliklerini aşabilmek, kuruluşları ve semt temsilcileri aracılığıyla doğrudan halkın ihtiyaçlarını belirleyip, çağdaş belediyecilik açısından çözümler bulabilmek, belediye imkânsızlıklarını halk katılımı ve yaratılacak kent imecesi ile aşabilmek; daha yaşanılır, çağdaş ve dayanışma içinde bir kent oluşturabilmek en belirgin amaçlan arasındadır. Bu ilişkiler bağlamında bu gruplar,kentin tümünü ve genel kamu yarannı ilgilendiren görüşleri ve talepleri belediyeye yansıtmalan yanında,doğrudan temsil ettikleri kesimlerin çıkarlannı belediye karşısında savunma işlevi de üstlenmektedir.[41]

Yerel Yönetim kuruluşlan ve STK arasındaki uyumlaştırma sürecinde karşılıklı güven ve işbirliği ortamının kalıcı olarak tesis edilmesinde kanımızca çok önemli başlangıç noktalan bulunmaktadır. Bunlann en başında çocuk, genç ve yaşlılara yönelik olarak sunulabilecek eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel hizmetlerdir. Bunu ikinci adımda işbirliğine konu olabilecek ve şekil 2'de göstermeye çalıştığımız meslek edindirme, kaliteli vasıflı bireylerler yetiştirilmesi, kendilik bilincinin oluşturulması, kent estetiği, çevre düzenlemeleri,çevre sorunlan, Trafik, zabıta, sivil savunma, arama-kurtarma, Başıboş ve sahipsiz hayvanlara yönelik hizmetler, spor ve sağlık hizmetleri, tarihi, kültürel mirasın ve tabiat varlıklan, Kültür Hizmetleri, Kütüphane, Sinema, Tiyatro vb, kentsel yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik hizmetlerde işbirliği takip edebilir. Karşılıklı bağımlılık yaratmadan, müdahaleci tavırlar sergilemeden işbirliği yapmak olasıdır. Bu konudaki olası sorunlar ve beklentiler ise bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

7.YEREL YÖNETİMLER VE STK'LARIN BİRBİRLERİNDEN BEKLENTİLERİ ve VAROLAN SORUNLAR

STK ve yerel yönetimlerin doğası ve işlevleri göz önüne alındığında bu iki kuruluşun birbiriyle etkileşim içinde bulunmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Teorik ve mantıksal çıkarımlar açısından bakıldığında yerel yönetimlerin yaptıkları çalışmalarında STK'lardan destek beklemesi gerekir. Var olan şekliyle STK'lann da oluşturulan Kent Kurultayına önem vermeleri ve katılarak görüş bildirmeleri, yerel yönetimler için önem taşımakta ve yaptıkları faaliyetlere ışık tutabilmektedir. Ancak ülkemizde bu konuda karşılıklı işbirliği ve güven ortamının oluştuğunu söylemek iyimser bir yaklaşım tarzı olacaktır.

Etkili ve verimli hizmet üretemeyen yerel yönetimleri bu durumdan kurtarmak ve kıt kaynaklardan daha etkin yararlanabilmenin yollanndan birisi de bu hizmetlerin bir kısmının hemşehriler tarafından gönüllü kuruluşlar ve gönüllü katılım yoluyla üretilmesidir. Bu anlamda yerel yönetimlerin yaptıkları faaliyetlere halkın katılımını sağlamak amacıyla STK'lardan aracı olmaları istenebilir.[42]

Yerel yönetimler içerisinde belediyelerden katılım konusunda yapılması beklenilen ise; kent halkının katılım taleplerini örgütler ya da bunlara katılarak ortaya çıkan talepleri,

merkezi yönetim ile ilişkilerinde kendisine destek olarak kullanması, yetkili olmadığı konularda STK'lan ve öteki gönüllü katılım odaklannı harekete geçirerek, sivil

41 Yalçındağ,Selçuk 1999:age sh 63

42 Zengin, Eyüp; 1999 age

örgütlenme ve yardım-destek kampanyaları aracılığıyla istenen etkinliklerin ve hizmetlerin yapılmasında örgütleyici ve destekleyici olarak işlev yapmasıdır.[43] Belediyecilikte halk katılımından istenen sonuçların elde edilebilmesi bağlamında da belediye hizmetlerinin saydam olması beklenmektedir. Saydamlıktan anlaşılması gereken iki konu vardır: Birincisi, belediyenin kararlarına ve uygulamalarına ilişkin her türlü bilgiye ve belgelere ulaşma olanağı, kentlilere ve bu arada medyaya sağlanmalıdır. İkincisi, yönetsel açıklık, belgelere ulaşma olanağı yanında bireylere belediyede yapılacak resmi toplantılara katılarak izleme olanağı verilerek de sağlanmalıdır.

Yerel yönetimlerin ve STK'lann birbirleriyle iyi ilişkiler içerisinde olmaları onların işlerini daha da kolaylaştıracaktır. Her iki kuruluşun da var olan projelerinin hayata geçirilmesinde iş birliğine gitmesi önemlidir. Her iki kuruluşta yer alan teknik, maddi ve insan kaynaklan olanaklannın bir araya gelmesi sonucunda önemli projelere imza atılabilinecektir.

Zaman içinde insan ihtiyaçlan değiştikçe, bireyler ve gruplar tarafından başlatılan gönüllü örgütlenmeler değişik görünümler almaya başlamıştır. Dünyanın her tarafından gruplar, içinde kendilerinin de katılımcı olacakları ve gelişmesini arzu ettikleri bir sivil toplumun yapıtaşlannı oluşturacakları kurumlar meydana getirmektedirler. Artık amaç sadece hayır yapmak değil, kitleleri etkileyen ortak sorunları dile getirmek bu amaçla kamu üzerinde makul bir baskı oluşturmak ve alternatif konularda uzmanlaşarak kalkınmada katılımcı bir rol oynamaktır.[44]

Yerel yönetimler özerk, demokratik ve katılımcı bir siyasal yapı içinde hizmetlerin yürütülmesinde etkinliği ön planda tutarak STK'lar ile yaptığı ortak çalışmalarda bazı sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Daha doğrusu değişik nedenlerle yerel hizmetleri yeterince yerine getirememektedirler.[45]
Bunlardan bazılan şunlardır:

- Belediyelerin bölge halkı tarafından talep edilen belediyecilik hizmetlerini tam olarak yerine getirememesi. Bunun en önemli nedeni elde edilen gelirlerin, yapılacak olan giderleri karşılayamamasıdır. Aynca görevli yetersizliği de faaliyetlerin yetersiz kalmasına neden olmaktadır.
- Hızlı kentleşmenin sonucu olarak, giderek artan ve çeşitlilik gösteren yerel hizmet taleplerinin yeterince karşılanamaması ve göçlerin de etkisiyle çarpık kentleşmenin artması.
- Yerel yönetimlerin çoğunlukla merkezi yönetimin etkisinde kalması ve belediyelerin siyasi görüşlerine göre hareket etmesi sonucu ortaya çıkan sorunlar.
- Hemşehricilik bilincinin gelişmemiş olması ve buna bağlı olarak halkın yönetiminin sorumluluğunu paylaşması konusunda yetersiz kalınması.
- Yapılan işlerin genel değerlendirilmesine gereken önemin verilmemesi.
- Yerel düzeydeki hizmetlerin, belirlenen amaca uygun ve yeterli şekilde daha az kaynak ve emek harcayarak yerine getirilmesi, yani etkinlik sağlanamaması.
- Katılım konusunda halkın talepleri bakımından en önemli sorunlardan birisi, katılım konusuna olumlu yaklaşabilmek için gerekli mali kaynağa ve yetkiye

[43] Yalçındağ,Selçuk 1999:age sh 55
[44] Zengin, Eyüp; 1999 age, sh:122
[45] Çevikbaş,Rafet; Yerel Yönetimler,işlevi ve Türkiye'deki Durumu, Türk İdaresi Dergisi,sayı 407,1995 sh:81

sahip olamamaktadır. Bu konularda yetki ve kaynak, merkezi yönetime ait olduğu için belediyelerin katılım talepleri konusunda doğrudan yapabileceği bir şey olmayacaktır.

- Belediyelerin öncelikli ve zorunlu görevlerinden birisi olan sosyal hizmetleri, kaynak sorunları, mevzuattan kaynaklanan sorunlar yüzünden etkin olarak gerçekleştirememesi.[46]

Yerel yönetimlerin STK'lar ile yeteri kadar işbirliği yapmaması ve bunu sağlayacak politikalann geliştirilmesi, STK'lannın verimliliğini düşürmektedir. STK'lann verimliliğini düşüren diğer bazı sorunlar ise şunlardır:

- STK varlığının tam olarak bilinçlenmemiş olması ve halk tarafından faydaların anlaşılamaması.
- STK kaynaklarının hedeflerine kıyasla yetersiz kalışı.
- Gönüllülük ilkesine yeterince uyulmuyor olması ve çalışma alanlarının iyi tanımlanmamış olması.
- STK'lann benzer STK'larla eşitlikçi ilişkiler ve ortaklaşmalar içerisine girmek istemesi, dolayısıyla kendilerini belli bir sivil alanın tek ya da en güçlü örgütü haline getirmeye çalışmalan. Yalnızca kamu kuruluşlarının çalışması sayesinde ve kendi katkıları olmadan ortaya konulan başanlı sonuçlann, kamuoyuna aktanlması ve tanıtılması bazı STK'lar tarafından kendilerini tutundurma ve tekelleşme yolunda medya konusu yapılmaktadır. Asıl faktörler ikinci plana itilmiş olmaktadır.
- Bazı STK'lann fazla sayıda ücretli personel çalıştırarak iş görmesi nedeniyle, elde edilen kaynağın önemli bir bölümünün temel işlevlere yönlendirilememesi.

Sivil hareketle hızla artan çeşitlilik, başarının ölçümlenmesi gereği ve katılımın belirtilen çerçevede bir akılcılığa kavuşturulması zorunluluğu, STK'lar arasında bir işbölümünü zorunlu hale getirmiştir. Bu yaklaşım, katılımcılıktaki rastlantısallığı, STK kayrımcılığını ve tekelci oluşumlan önleyebilen önemli bir yaklaşım olarak dikkat çekmektedir.[47]

İyi bir yerleşimin amaçlanan özelliklerini gerçekleştirebilmek için aktif yurttaşlar, STK'lar ve bir dizi diğer toplumsal aktör, merkezi ve yerel yöneticilerle birlikte bir ortaklık kurmalı ve sorunları birlikte çözerek bir "yurttaş bilinci" yaratılmalıdır. Bu bilincin oluşumunda halka, yerel yönetimlere sivil toplum kuruluşlarına ve merkezi devlete önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir.

8.SONUÇ

Demokratik toplumlar örgütlü toplumlar olarak da tanımlanmaktadır. Sivil toplum, çeşitli düzeylerde örgütlenmiş kurumlardan oluşmaktadır. Bu kurumlann yalnızca iktisadi işlevi olmayıp, dini, kültürel, sosyal vb. faaliyetleri ile toplumsal bütünleşme sürecine katkıda bulunmaktadırlar ve demokratik ve banş ortamının sağlanmasında önemli görevler üstlenebilirler. Buna karşın yerel yönetimler kamu yönetimi içerisinde halka en yakın örgütlenme biçimini ifade eder. Benzer şekilde de bir toplumda demokratik geleneklerin yerleşmesinde ve kalıcı olmasında yerel yönetimlerin önemli işlevleri vardır. Temeldeki bu benzerlikler yerel yönetim

46 Yalçındağ,1999, age,sh:.57
47 Geray,Uçkun, 2000, sh:3

kuruluşlarını ve STK zaman yan yana zaman karşı karşıya getirebilmektedir. Ekonomik, Sosyal ve politik açıdan gelişme sürecinde büyük öneme sahip olan bu iki organizasyonun işbirliği içerisinde olmasının toplumsal refah, barış ve istikrar açılarından önemli katkıları olabilir. Yerel yönetimlerin sistem içindeki ve uygulamadaki sorunlarına karşın STK olgunlaşma aşamasının sıkıntılarım yaşamaktadır. Sivil toplum bilincinin yerleşmesi ve yerel yönetimlerin idari sistemimiz içerisindeki etkinliğinin sağlanması aşamalarının tamamlanması durumunda beklenen toplumsal faydalar gerçekleşebilecektir. Bu anlamda bu iki kurumun karşıtlıktan çok tamamlayıcılık çerçevesinde ilişkilerini düzenlemesinde toplumsal faydalar vardır.

KAYNAKÇA

Aksakal, Pertev (1989) Bir Yerel Yönetim Deneyi, Simge Yayınevi, İstanbul

Ersoy, Melih (1989) Türkiye'de Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkileri ODTÜ, Mimarlık Dergisi, C:9 S: 1 ss.45-66

Aktay, Yasin: Sivil Toplum ve Sıkıntıları: Oryantalizm, Şiddet, Vesaire http://www.siviltoDlum.com.tr/savil tr 6.htm [Online Erişim Mayıs 2005]

AB Komisyonu Sivil Toplum Araştırması, http://www.stgp.org/docs/AB Komisyonu STK arastirmasi.doc

Başkaya, Fikret: Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları Söylemi, http://www.stgp.org/makaleler/sivil toplum.pdf [Online Erişim Haziran 2005]

Bobbio, Norberto, (Ed:Keane, John) (1993) Sivil Toplum ve Devlet Çev:Akın Erkan, Aksu Bora vd.Aynntı yayınları, İstanbul

Can Aktan, Online Erişim: www.canaktan.org/canaktan_personal/canaktan-arastirmalari/ degisim/aktan-globallesme-bolgeselleme.pdf [Online Erişim Haziran 2005]

Clarck John, (1995) " Kalkınmanın Demokratikleşmesi, Gönüllü Kuruluşların Rolü Çev. Serpil Ural, TÇV Yayını Ankara 1995

Çevikbaş.Rafet (1995) Yerel Yönetimler,işlevi ve Türkiye'deki Durumu, Türk İdaresi Dergisi,sayı 407,1995

Demircan, Sunay : Türkiye'de sivil toplum ve Avrupa Birliği www.kalder.org/genel/sunav-demircan-konusmametni.doc [Online Erişim Temmuz 2005]

Emrealp, Sadun ve Yıldırım Selahattin (1993) Yerel Yönetimde Başarının Yollan IULA-TKİ Yerel Yönetimin Geliştirilmesi El Kitaplan Dizisi No:l .İstanbul

Emrealp, Sadun, Drew Horgan, (1993), Belediye Alternatif Hizmet Sunma Yöntemleri Toplu Konut İdaresi Bşk. .İstanbul

Geray,Uçkun; (2000) Sivil Toplum Örgütleri ve Etik Raporu, Yeni Adana Gazetesi, 09.03.2000

Göka, Erol, (1997) Sivil Toplum-Devlet İlişkisi Üzerine Aykın Bir Bakış, Ülke Dergisi, Sayı: 31

Gökçeer, Fikri; (1995) Devlet ve Belediyeler Açısından Tüketicinin Korunması, Türk İdare Dergisi, sayı 407

Güler, Birgül (1992) Yerel YönetimlenLiberal Açıklamara Eleştirisel Yaklaşım, TODAİE,Ankara

İbrahim, Ferhat. & Wedel, Heidi. (1997). Ortadoğu'da sivil toplumun sorunlan, İletişim Yayınları, 1997, İstanbul

Kalaycıoğlu, Ersin (1991) "R.P.Homme'nin Tebliğine Yorum"VII.Türkiye Maliye Eğitimi Sempozyumu, Marmara Üniversitesi, Marmaris

Ken Çaplan , Lea Payne, (2000) , The Workshop Series: NGO Workshop Report, Business Partners for Development Water and Sanitation Cluster

Merhaba Sivil Toplum, 1998, Helsinki Yurttaşlar Demeği

Nadaroğlu, Halil (1994) Mahalli İdareler Beta, 5.baskı, İstanbul

Özkan Yıldız, Sivil Toplum, Demokrasi ve Çoğulculuk, http://www.stgp.org/makaleler/st5 7.pdf

[Online Erişim Mayıs 2005]

Öztürk, Azim, Şubat (1997), 21. Yüzyıl Türkiye'si İçin Yerel Yönetim Modeli, Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul

Sarıbay, Ali Yaşar . (2003). Sivil toplum: Universitas mı, societas mı? *Sivil Toplum Dergisi, 1(1),* 15-19. http://www.siviltoplum.com.tr/savil tr 2.htm

Smith, B.C. (1985) Decentralization: The Territorial Dimension of the State George Ailen and Unvın Pub. London

Şenatalar, Burhan (1991) "R.P.Homme'nin Tebliğine Yorum"VII.Türkiye Maliye Eğitimi Sempozyumu,Marmara Üniversitesi, Marmaris, sh 3

Ünüsan, Teoman, Mart (1994), Çağdaş Yerel Yönetimler, cilt3, sayı 2, TODAİE.

Tanilli, Server (1993) Devlet ve Demokrasi Cem Yayınevi, 7.Baskı, İstanbul

Tosun, Erdoğan G. (2000, Şubat). Sivil toplum örgütleri içinde katılım ve örgüt içi demokrasi. Birikim Dergisi, 130, s.52-60.

Tuncay, Mete. (2003). Sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili kavramlar. Sivil Toplum Dergisi, 1 (1), 9-13.

[Online Erişim Mayıs 2005]

Yalçındağ, Selçuk; (1999)Belediyeler,de Halk Katılımı,Türk İdare Dergisi,sayı 424 Eylül 1999 : Sh.57

Yalçındağ Selçuk; (1999) Belediyelerde Halk Katılımı,Türk İdare Dergisi,sayı 424 Eylül 1999 : 49-72: Sh:66

Yıldırım İbrahim;(2004) Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim Seçkin Yayınevi, Ankara 2004

Yıldırım, Selahattin (1990) " Yerel Yönetim ve Demokrasi" Türk Belediyeciliğide 60. yıl uluslar arası sempozyumu Ankara B/f-B. - İULA-EMME, Ankara

Yorgancı, Ahmet Ecmel (2000) Tügiad Elegans Yaz Sayısı 2000, Online Erişim http://www.elegans.com.tr/50/vaz2000/html/ecmel.html

Zengin, Eyüp; (1999) Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım,Türk İdare Dergisi,sayı 422